

Sak 04-08-23a -Anbefalinger eksport av digitale tjenester og teknologi

Innspill til Nasjonalt Eksportråd: Digitale tjenester og teknologi

1 Innledning

Nasjonalt Eksportråd har gjennom sitt arbeid fått tilsendt en rekke forslag til en strategisk eksportsatsning relatert til informasjons- og kommunikasjonsteknologi (IKT), digital teknologi og digitale tjenester.

Nasjonalt Eksportråd (NE) etablerte før sommeren 2023 en arbeidsgruppe (se vedlegg) for å se nærmere på hvordan en eventuell satsing på IKT/digitale tjenester og teknologi burde se ut. Arbeidsgruppen er bedt om å vurdere alternative tilnærminger til en satsing:

- Som egen strategisk eksportsatsning
- Som tverrgående fokusområde for alle eksportsatsingene

Nasjonalt Eksportråd skal i henhold til sitt mandat identifisere 5-10 strategiske eksportsatsinger for Norge. Per oktober 2023 er følgende satsinger anbefalt av Eksportrådet:

1. Havvind – lansert 1. des 2022
2. Maritim næring – lansert 2. mai 2023
3. Design- og livsstilindustri – til behandling, sendt NFD 6. juni 2023
4. Helseindustrien – til behandling, sendt NFD 30. okt 2023
5. Reiseliv – under utarbeidelse, sluttbehandling i NE 7. mars 2024

Det er arbeidsgruppens oppfatning at digitale tjenester og teknologi vil være en avgjørende bidragsyter og naturlig satsningsområde inn i alle disse eksportsatsingene, i tillegg til å ha eksportpotensial i kraft av seg selv. Dette er også reflektert i Menons rapport om eksportnæringer¹, der digitale tjenester og teknologi inngår som en andel av verdipotensialet innen nærmest alle næringene.

2 Definisjon

I politiske strategier knyttet til digitalisering, samt i departementsstrukturen, omtales feltet som regel som *informasjons- og kommunikasjonsteknologi* eller *IKT*. Etter arbeidsgruppens syn er IKT et uttrykk som i for stor grad er koblet sammen med digitalisering som ensbetydende med effektivisering, og i for liten grad understreker potensialet knyttet til innovasjon, verdiskaping og næringsutvikling. IKT er lite benyttet i dagligtalen i sektoren.

¹ "Eksportpotensial i utvalgte næringer", Menon-publikasjon nr 53/2023

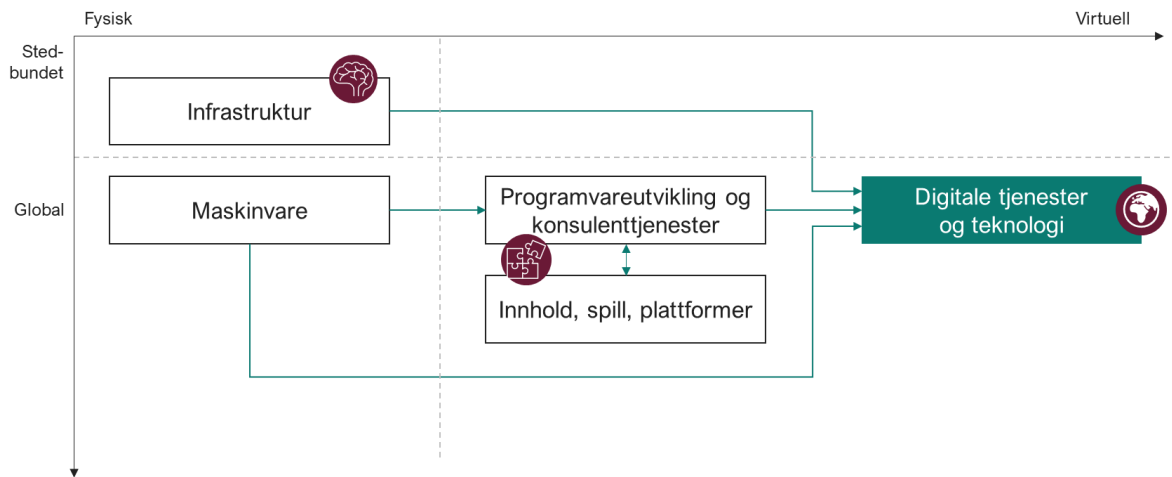
Arbeidsgruppen mener at navnet på en eksportsatsing for feltet, enten det er i form av en strategisk eksportsatsing eller som et sektorovergripende fokusområde, bør referere til det bredere begrepet digital teknologi og til aktiviteter som også inkluderer tjenester.

I det videre vil derfor arbeidsgruppen bruke uttrykket *digitale tjenester og teknologi*.

3 Verdikjede

En viktig forutsetning for vellykkede eksportsatsinger er at de bidrar til å forløse mervest og verdiskaping fra verdikjeder som er relativt komplette, eller der norske virksomheter har komparative fortrinn for store deler eller særlig viktige deler av verdikjedene.

En analyse av verdikjeder i Norge gjennomført av Samfunnsøkonomisk Analyse i 2020 deler verdikjeden for digitale tjenester og teknologi i fire grupper som skissert i figuren under.

Figur 1: Prinsippskisse av verdikjeden for digitale tjenester og teknologi (tilpasset etter SØA, 2020)

Alle disse gruppene er representert i Norge, både med store etablerte aktører og med mindre oppstarts- og vekstselskaper:

- Innen **maskinvare** finner vi selskaper som utvikler og/eller produserer eller setter sammen fysiske produkter i Norge, for eksempel innen avansert sensorteknologi eller mikrobrikkeproduksjon. Dette er virksomhet som har fått økt strategisk betydning i kjølvannet av økt geopolitisk uro og handelsbarrierer, særlig mellom Kina og USA.
- Området **infrastruktur** er tradisjonelt forbundet med telekommunikasjonssektoren (fiber/mobil), men innen dette området må også virksomhet som datalagring og -prosessering plasseres (datasentre), i tillegg til tungregnekapasitet – men også fellesgoder som eksempelvis store norske språkmodeller (LLM) eller tilgang på offentlige data for verdiskaping og tjenesteutvikling. Dette står særlig sentralt for utvikling av kunstig intelligens, både for norske og internasjonale selskaper, offentlig og privat sektor.
- Målt i verdiskaping og sysselsetting er **programvareutvikling og konsulenttjenester** dominerende, gjerne i kombinasjon med maskinvare, infrastruktur eller på toppen av andre store næringer. Her finnes de fleste av oppstarts- og vekstselskapene, og selskaper som tilbyr ulike typer plattformtjenester. Norge har blant annet et økende tilfang av selskaper som opererer innen industriell programvare og operasjonell teknologi. Selskaper med spisskompetanse innen cybersikkerhet eller offentlig digitalisering vil også falle i denne kategorien. Disse vil i stor grad være tjenestebasert.
- En variant av programvareutvikling er **innhold, spill og plattformer** som kan være både produkter og tjenester. Kategorien vil ha en betydelig teknologikomponent, samt

fordre kreativitet og domeneforståelse, for eksempel dersom produktene og tjenestene retter seg inn mot en sektor som skole/utdanning eller animasjon/film.

Det er viktig å bemerke at verdikjeder knyttet til digitale tjenester og teknologi kan være bygget på en kombinasjon av norske og internasjonale bidragsytere, og at det ikke trenger å være et mål i seg selv at alle deler av verdikjeden skal være "norsk".

Eksempelvis finnes det mange eksempler på at norske leverandører utvikler digitale tjenester eller forbrukerplattformer på internasjonalt tilgjengelig skyteknologi fra for eksempel Amazon, Microsoft eller Google, eller at maskinvareutviklere som Nordic Semiconductor designer mikrobrikker eller sensorikk som produseres utenfor Norge.

Arbeidsgruppen vil derfor argumentere for at Norge bør styrke sin posisjon i de delene av verdikjeden der landet har naturgitte fortrinn, og bruke disse til å gjøre norske innovasjonsmiljøer og teknologinæringsliv mer konkurransedyktige internasjonalt.

4 Avgrensning

Store deler av teknologinæringslivet er programvarebasert, men det er også betydelig verdiskapingspotensial i grensesnittet mellom programvare (software) og maskinvare (hardware). Sektoren er i stor grad dominert av tjenesteyting og kunnskapsarbeid, men strekker seg samtidig langt inn i tradisjonelle norske industrisektorer som energi, prosessindustri og sjømatproduksjon.

Arbeidsgruppen har ikke ønsket å definere ut deler av sektoren, og ønsker at satsingen skal kunne omfatte både *programvare (herunder produkter som spill)*, *maskinvare* og *digital systeminnovasjon knyttet til andre næringssektorer, samt infrastruktur*.

Næringssektorer som også er identifisert som strategiske eksportsatsinger bør være særlig aktuelle for digital tjeneste- og teknologiutvikling.

5 Visjon

Norge står overfor en dobbel omstillingsutfordring. Vi skal fase ut fossile energikilder i takt med resten av verden, samtidig som vi må erstatte vår egen hovednæring med en rekke nye næringer. Vi skal også gå fra lineære til sirkulære forretningsmodeller, noe som krever transparens og sporbarhet i verdikjedene.

Digitale tjenester og teknologi spiller en nøkkelrolle både i å kutte utslipp og optimalisere ressursutnyttelsen, og bidrar både til å verdiøke og videreutvikle norske eksportnæringer – og til å skape ny virksomhet og nye næringer i Norge, rettet mot eksport.

Når hele verden digitaliseres, blir dataprosessering og -lagring av strategisk og sikkerhetspolitisk interesse. Det betyr noe hvor og hvordan data transporteres og lagres. Norges geografiske plassering nær nordkalotten med en lang kystlinje vendt mot Nord-Amerika gjør landet særlig velegnet som landingsplass for fiberkabler, og tilfanget på fornybar energi gjør det attraktivt å gjøre dataprosessering på norsk jord.

En vellykket eksportsatsing på digitale tjenester og teknologi bør gi følgende resultater i 2030:

- **Vekst og velferd:** Norge har lyktes med å bygge en sterk digital tjenestesektor som utgjør 10% av fastlandsøkonomien og har doblet sitt bidrag til eksportregnskapet (fra 9% til 18%). Verdiskapingen fra digitale tjenester og teknologi har nådd 400 milliarder årlig.

- **Europas grønne hjerne:** Norges geografiske plassering, politiske stabilitet, høykompetente befolkning og stabile tilgang på fornybar kraft gir landet unike og varige fortrinn for å lagre, prosessere og foredle data på en trygg, effektiv og bærekraftig måte. I 2030 har Norge tatt en ledende posisjon som "Europas grønne hjerne" og tar ansvar for å foredle data og kunstig intelligens for hele regionen. Fremfor å eksportere strøm, eksporterer Norge data – og verdiskapingen blir igjen i Norge.
- **Tech-nasjonen Norge:** Norge er kjent internasjonalt for sin spisskompetanse innen teknologi og digitalisering, særlig innen områder som energi og havrom, men også innen utslippsreduksjon og bærekraft, samt effektiv offentlig forvaltning og smart helse.
- **Helseteknologi:** Digitale tjenester og teknologi har bidratt til å optimalisere ressursbruken i helsesektoren, slik at bemanningskrisen i helse avlyses. Helseteknologiløsninger fra Norge bidrar til effektivisering og bedre pasientbehandling i helsevesen over hele Europa.
- **Digitaliserte eksportnæringer:** Alle de strategiske eksportnæringene (se under) har en digital/smart komponent som utgjør minst 10% av omsetningen.
- **Kompetanse:** Søkingen til teknologi og realfag har økt betydelig, og gjort det nødvendig å etablere 10 000 studieplasser knyttet til digitale tjenester og teknologi. Digitale teknologier har fått plass i alle utdanningsløp. Samtidig opplever Norge økende tilstrømning av høykompetente teknologihoder på grunn av et humant, inkluderende og progressivt arbeidsliv.
- **Innovasjon:** Lave barrierer for å starte virksomhet og gunstige ordninger for teknologigründere bidrar til økt tilstrømning av internasjonale talenter og forskere, som driver opp etableringstakten.
- **Forskning og utvikling:** Norsk næringsliv har omfavnet muliggjørende teknologi, og eksperimenterer i like stor eller større grad enn de øvrige nordiske landene. Innsatsen er godt støttet av full nasjonal deltakelse i EUs DIGITAL-program, som senker terskelen for å ta i bruk muliggjørende teknologi.
- **Digitalt testmarked:** Høy digitaliseringsgrad, utdanningsnivå og kjøpekraft i befolkningen gjør Norge til et attraktivt testmarked for nye digitale tjenester og teknologier, også for internasjonale virksomheter.

6 Potensialet

Verdiskapingen, omsetningen og antall sysselsatte innen tech-sektoren avhenger av hvordan bransjen avgrenses. Siden digitale tjenester og teknologi er sektorovergripende og inngår i en rekke etablerte næringer, og samtidig er en næring i seg selv, er det krevende å gi eksakte estimater for potensialet i næringen.

Ifølge Menon (2022) hadde den norske IKT-næringen mellom 2018 og 2021 en gjennomsnittlig omsetning på 312 milliarder kroner. Rundt 13 prosent, eller cirka 40 milliarder kroner, av dette var eksport. IKT-næringen hadde en verdiskaping på rundt 130 milliarder kroner, og det var cirka 74 300 sysselsatte i næringen, noe som betyr at arbeidskraftsproduktiviteten lå på rundt 1,75 millioner kroner.

Abelias nøkkeltallsrapport for tech-sektoren (2023) viser at næringen i 2022 hadde en omsetning på 367 milliarder kroner, en verdiskaping på 213 milliarder kroner og sysselsatte nærmere 110 000 mennesker. Dette gir en arbeidskraftproduktivitet på 1,7 millioner kroner.

McKinseys "Norge i morgen"-rapport (2022) viser minst to (av totalt ti) såkalte "mulighetsnæringer" innenfor det digitale feltet, og estimerer en total økning i BNP på 50 milliarder frem mot 2030 fra disse næringene (forbrukerplattformer og industriell software).

Samtidig er digital teknologi en betydelig forutsetning for å lykkes med mulighetsnæringer som sirkularitet, havbruk, grønn maritim næring, havvind og batterier.

Digitaliseringen griper inn i alle deler av nærings- og samfunnslivet, i både privat og offentlig sektor. Det skjer betydelig produkt- og tjenesteutvikling innen det digitale feltet også i sektorer som energi, industri, sjømat og helse. Dette kan illustreres ved tabellen under, som viser eksportpotensialet og andelen digitale tjenester og teknologi per sektor i dag, hentet fra Menon-rapporten om eksportpotensial i norske næringer (2022).

Bransje	Total eksport	Andel digitale tjenester og teknologi
Havbruk	81 mrd.	Ikke fastsatt
Helse	22 mrd.	8,5%
Reiseliv	38 mrd.	-
Offshore lavsutslipp	42 mrd.	TBC
Design og ferdigvare	10 mrd.	-
Agritech	Ikke fastsatt	100%
IKT-tjenester	40 mrd.	100%

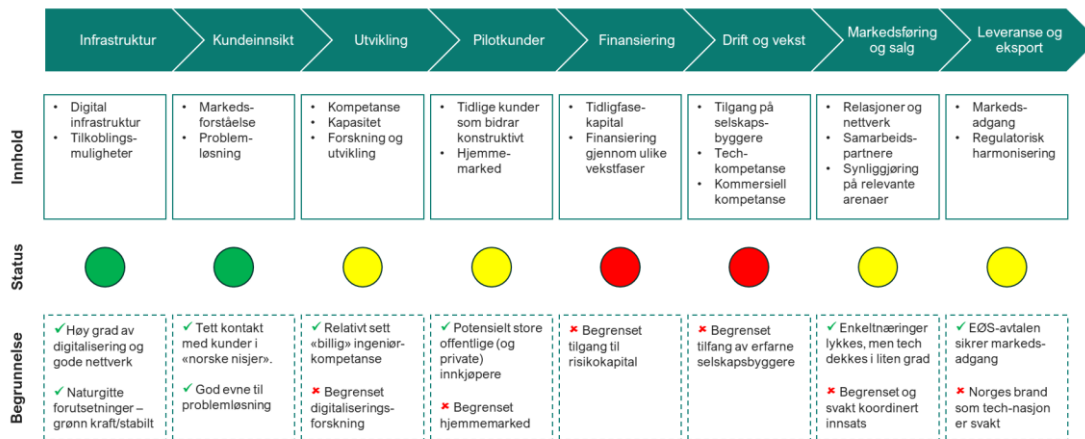
Tabell 1: Eksportpotensial i norske næringer (Menon, 2022).

Menon skriver i sin rapport *Eksportpotensial i utvalgte næringer* (Menon-publikasjon nr 53/2023) at IKT-næringen er karakterisert ved å være en viktig innsatsfaktor i andre næringer. "IKT-næringens varer og tjenester inngår som en sentral del av digitaliserings- og automatiseringsprosesser i andre bedrifter og bidrar dermed til indirekte eksport," og at "en sterk hjemlig IKT-næring bidrar til å utvikle skreddersydde løsninger som i noen tilfeller vil være bedre tilpasset enn løsninger fra internasjonale konkurrenter."

Menon-rapporten estimerer at dagens eksport fra norsk IKT-sektor er på 40 milliarder kroner, mens utenlandsomsetningen for norske teknologivirksomheter var estimert til 140 milliarder kroner i 2018. Menon understreker også at "felles for de norske IKT-bedriftene er at de eksporterer relativt lite, og at det er relativt stor utenlandsomsetning. Menon viste i en rapport fra 2018 at det var om lag fem ganger så høy utenlandsomsetning som eksport fra den norske IKT-næringen. Dette er begrunnet med at delene av næringen som norske IKT-bedrifter opererer innen trenger geografisk nærhet til kundesegmentet sitt, og at det derfor er bedre for bedriften å opprette et utenlandskontor enn å selge tjenestene sine fra Norge."

Å se på eksportverdien alene gir derfor et ufullstendig bilde av eksportpotensialet i sektoren. Menon-rapporten beskriver også en positiv samlokaliseringseffekt for IKT-virksomheter som kan gi selvforsterkende effekter for innovasjon og verdiskaping på grunn av økt tilgang på høykompetent arbeidskraft, økt selskapsetablering og høy grad av mobilitet mellom bedrifter i sektoren. Klynge dannelse kan derfor ha en særlig positiv effekt for sektoren.

Under er en illustrasjon av aktiviteter og ressurser som inngår i verdikjeden til digitale tjenester og teknologi, og en vurdering av i hvilken grad innsatsfaktorene er til stede for norske virksomheter, basert på intervjuer med norske tech-gründere og næringslivsledere.

Figur 2: Verdikjeden for digitale tjenester og teknologi, og norske konkurransefortrinn/-ulempner.

Vurderingene er basert på en sammenfatning av intervjuer med personer som er eller har vært involvert i teknologiselskap som har lyktes med eller er i ferd med å satse internasjonalt.

Ut fra denne oversikten ser vi at Norge hemmes av et begrenset hjemmemarked (selv om dette ikke er like problematisk for såkalte *born globals*), svak tilgang på risikokapital (særlig tidligfase), og begrenset erfaring og kompetanse innen selskapsbygging og kommersialisering (kompetansemangel også innen kommersiell kompetanse). Dette bidrar til at Norges merkevare som "tech-nasjon" er svak.

7 Behovet

Som foregående kapittel viser, vokser teknologi- og tjenestesektorene friskt, men hemmes av noen naturlige begrensninger knyttet til markedstørrelse, tilgang på kompetanse og kapasitet, og tilgang på risikokapital.

For at disse virksomhetene skal lykkes med eksport i større grad enn i dag, er det nødvendig å påvirke hele verdikjeden for de teknologidrevne vekstselskapene: fra forskning og utvikling via inkubasjon og testing til markedsintroduksjon og signalkunder, til skalering, vekst og eksport.

Økt selskapsetablering i Norge, sammen med andre målrettede incentiver og markedsføringsgrep for å øke vertslandsattraktiviteten for Norge, kan bidra til å tiltrekke kritisk kompetanse innen teknologi og kommersialisering som både kan forsterke tjeneste- og teknologiutviklingen på toppen av eksisterende norske nisjer – og skape grobunn for helt nye næringer i Norge.

Norge har også et potensial til å i større grad enn i dag dra nytte av sine komparative fortrinn for lagring og prosessering av data. Data kan flyttes via fiberkabler uten effekttap, og derfor bør energiintensiv databehandling foregå nært fornybare energikilder. Sammen med politisk stabilitet og et kaldt klima som reduserer behovet for kjøling, gjør dette Norge til en godt egnet lokasjon for digital infrastruktur som datasentre og tungregnesentre.

Teknologinæringenes særegne situasjon er godt beskrevet i Menon-rapporten, der særlig to forhold trekkes frem (for IKT-sektoren): 1) store finansieringsbehov, som derfor krever kompetent og langsiktig risikokapital, og 2) avhengighet av tilgang på kompetanse, ved at

hele produksjonskapasiteten kommer fra de ansatte i bedriftene – gjerne med høy kompetanse og produktivitet.

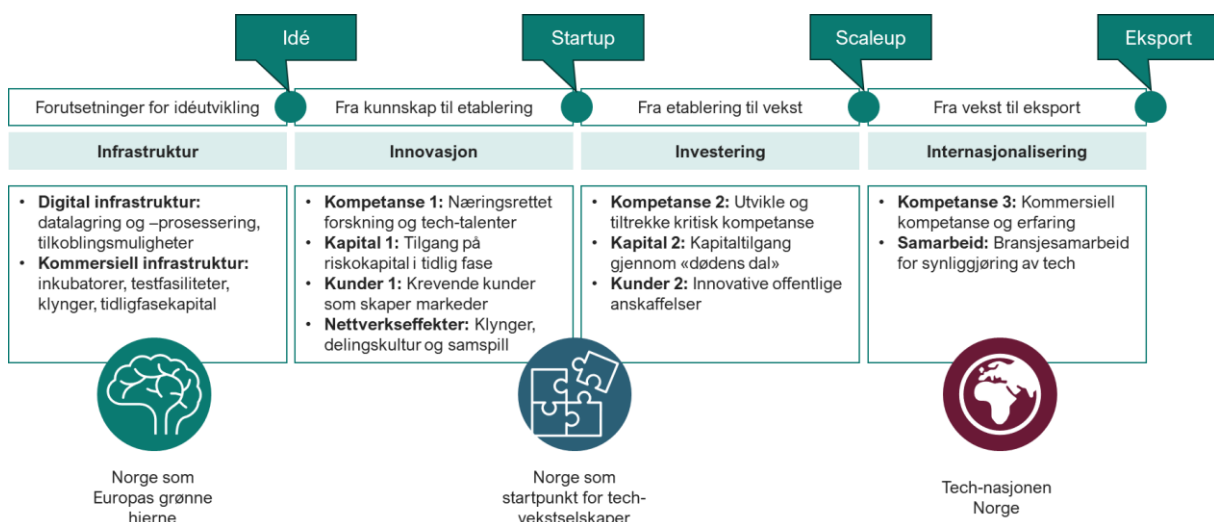
8 Tiltakene

Arbeidsgruppen har innhentet innspill fra en rekke teknologi- og innovasjonsaktører (se vedlegg) og utarbeidet en liste med mulige tiltak som kan styrke norsk digital tjeneste- og teknologiekseport.

Tiltakene er drøftet med utvalgte teknologivirksomheter som har lyktes eller er i ferd med å skalere sin virksomhet internasjonalt. Basert på denne logikken har vi delt inn virksomhetene i sektoren i fire faser:

- Forutsetninger for idé- og teknologiutvikling
- Fra kunnskap til etablering
- Fra etablering til vekst
- Fra vekst til eksport

Gjennom disse fasene vil ulike innsatsfaktorer være viktige for å løfte virksomheter fra en fase til neste, typisk knyttet til digital og kommersiell infrastruktur, kompetanse, kapital, kunder, nettverk og samarbeid. Vi har gruppert de mulige tiltakene til tre hovedgrep.

Figur 3: Gruppering av tiltak for økt tjeneste- og teknologiekseport

Vi foreslår tre målrettede grep med i alt 14 tiltak som bygger på hverandre:

1. **Norge som "Europas grønne hjerne"** – gjennom målrettet satsning på digital infrastruktur som katalysator for dataprosessering, -lagring og grunnlag for sikker, bærekraftig og ansvarlig digitalisering.
2. **Norge som startpunkt for tech-vekstselskaper** – målrettet innsats for å styrke innovasjonssystemet, øke antall oppstarts- og vekstselskaper og legge til rette for at flere lykkes med skalering.
3. **Tech-nasjonen Norge** – trekke vekslere på økt tilfang av kompetanse og vertslandsattraktivitet til å bygge smartere lag på toppen av etablerte norske eksportnæringer – eller fasilitere etableringen av helt nye næringer.

Grep 1: Norge som "Europas grønne hjerne"

1. Fortsatt høy utbyggingstakt for fiber og mobil over hele landet, med mål om å realisere gigabitsamfunnet innen 2030
2. Likebehandling av datasentre med annen kraftkrevende industri → mål om foredling av data og kunstig intelligens fremfor eksport av strøm eller CO2-intensive varer
3. Harmonisert og trygg tilgang til høykvalitets offentlige datasett for innovative anvendelser
4. Fortsatt støtte til utarbeidelse av norske og nordiske språkmodeller, også i samarbeid med internasjonale aktører
5. Nasjonal medfinansiering av DIGITAL Europa-programmet for å øke anvendelsen av muliggjørende teknologi i Norge

Grep 2: Norge som startpunkt for tech-vekstselskaper

6. Bygge sterke kapitalmiljøer og legge til rette for offentlig matching av private investeringer i tech-sektoren
7. Rask behandling og svar fra virkemiddelapparatet → korte møter fremfor store søknader (eks. SkatteFUNN)
8. Prioritere kapasitet i utdanningssystemet mot tech/realfag, insentiver for å tiltrekke internasjonal tech-kompetanse, økt internasjonalisering av utdanningssystemet
9. Tilpasse skattesystemet, opsjons- og formuesbeskatning slik at eksperter og eiere velger å bo og bygge selskap fra Norge.
10. Styrke hele verdikjeden av økosystemene som støtter tech-gründere (inkubator, test, klynger)

Grep 3: Tech-nasjonen Norge

11. Profesjonalisering, spissing og økt kapasitet i hele uteapparatet, med fokus på relevante nettverk og praktisk rådgivning fremfor «intro og guider», og samarbeid med nordiske aktører der mulig
12. Etablerte norske selskaper innen utvalgte bransjer må insentiveres til å trekke med seg norske vekstselskaper ut i verden, etter modell fra petroleumssektoren
13. Særlig bistand til å komme inn på ikke-engelskspråklige markeder i Europa
14. Risikoavlastning for internasjonale softwareleveranser, for eksempel ansvarsforsikring, gjennom Eksportfinans

Norge som Europas grønne hjerne**INFRASTRUKTUR**

1. Fortsatt høy utbyggingstakt for fiber og mobil over hele landet, med mål om å realisere gigabitsamfunnet innen 2030
2. Likebehandling av datasentre med annen kraftkrevende industri → mål om foredling av data og kunstig intelligens fremfor eksport av strøm
3. Harmonisert og trygg tilgang til høykvalitets offentlige datasett for innovative anvendelser
4. Fortsatt støtte til utarbeidelse av norske og nordiske språkmodeller
5. Nasjonal medfinansiering av DIGITAL Europa-programmet for å øke anvendelsen av muliggjørende teknologi i Norge

Norge som startpunkt for tech-vekstselskaper**INNOVASJON**

6. Bygge sterke kapitalmiljøer og legge til rette for offentlig matching av private investeringer i tech-sektoren
7. Raskt svar fra virkemiddelapparatet → korte møter fremfor store søknader (eks. SkatteFUNN)
8. Prioritere kapasitet i utdanningssystemet mot tech/realfag, insentiver for å tiltrekke internasjonal tech-kompetanse, økt internasjonalisering av utdanningssystemet
9. Tilpasse skattesystemet, opsjons- og formuesbeskatning slik at ekspertene og eiere kan bo og bygge selskap fra Norge.
10. Styrke hele verdikjeden av økosystemene som støtter tech-gründer fra idé til kommersialisering (inkubator, test, klynger)

Tech-nasjonen Norge**INTERNASJONALISERING**

11. Profesjonalisering, spissing og økt kapasitet i hele uteapparatet, med fokus på relevante nettverk og praktisk rådgivning fremfor «intro og guider» + samarbeid med nordiske aktører der mulig
12. Etablerte norske selskaper innen utvalgte bransjer må insentiveres til å trekke med seg norske vekstselskaper ut i verden
13. Særlig bistand til å komme inn på ikke-engelskspråklige markeder i Europa
14. Risikoavlastning for softwareleveranser, for eksempel ansvarsforsikring

9 Arbeidsgruppens anbefaling

Arbeidsgruppen mener at det er stort verdiskapingspotensial for digitale tjenester og teknologi i Norge, også med tanke på eksport.

Arbeidsgruppen anbefaler 3 initiativ for å løfte eksportpotensialet innen digitale tjenester og teknologi:

1. **Norge som «Europas grønne hjerne»** - et initiativ som legger til rette for økt datalagring, dataprosessering og oppbygging av digital infrastruktur i Norge.
2. En **målrettet satsning på det norske innovasjonsøkosystemet** og dets rammebetingelser. Dette vil øke tilfanget og gjennomstrømmingen av teknologidrevne oppstarts- og vekstselskaper basert på digital tjenestelogikk og systeminnovasjon.
3. En **tverrsektoriell anbefaling** til alle de strategiske eksportsatsingene om å legge særlig vekt på potensialet for økt vekst og verdiskaping gjennom digitale tjenester og teknologi. Denne bør støttes av målrettede ressurser i form av stimulerende tiltak for å styrke tilfanget av kompetanse, kapital, kunder og nettverk.

10 Vedlegg

Arbeidsgruppens sammensetning

Arbeidsgruppen består av 8 medlemmer, hvorav 3 fra Nasjonalt eksportråd:

Jo Eikeland Roald, Abelia – leder for arbeidsgruppen

Anniken Fjelberg, Sprint Consulting/ Nasjonalt eksportråd (NE)

Brage Johansen, Tech-gründer/ NE

Helle Moen, Blusuvold Rådgivning AS/ NE

Eli Haugerud, Smart Innovation og og Cluster for Applied AI

Pål T. Næss, Gelato

Sigi Sevaldsen, Virke

Eli Boran, Sekretariatet for NE

Aktører som har bidratt med innspill

- **Deltakere på arbeidsgruppens seminar/workshop hos NHH Oslo 14. sept 2023**

Arbeidsgruppen v/ Jo, Pål, Helle, Eli H og Eli B

Tor Wallin Andreassen, professor NHH

Bram Timmermanns, professor og leder DIG, NHH

Celia Stenderup-Pedersen, ministerråd, Danmarks Ambassade i Oslo

Ella Liebmann, Chefkonsulent, Tech Team Leder / Export, Innovation & GPA,

Udenrigsministeriet, København

Tomas Huseby, AKVA Group

Magnus Willumsen, Viking Venture

Alexander Woxen, Aars

Rune Garborg, Vipps MobilePay

Leif Bache Mathiesen, NHO Service og handel

Jøns Sjøgren, Byggevarerindustriens forening

Lise Våland Sund, NHO, Avdeling for kompetanse, innovasjon og digitalisering

Mimi Cathrine Lie, NFD

Inger Hoff, Sekretariatet for Nasjonalt eksportråd

Tore Myhre, Sekretariatet for Nasjonalt eksportråd

- **Innspillmøter mellom skrivegruppen og enkeltaktører 30. okt-20. nov 2023**

Erik Hoftun, Snowcastle Games (spillutvikling)

Jørgen Solheim, Decisions (programvare)

Tor Saksvig Andersen, OneSettle (fintech)

Tomas Huseby, Akvagroup (sjømat/programvare)

Lars Johan Bjørkevold, Scaleup HQ (vekst)

Ralph Berg, Ardoq (programvare)

Haavard Nord, Conclude (DL), tidl. Trolltech (programvare)

Tore Skjægaard, Insp AS (retailtech)

Erik Bonsaksen, Metamanager (retailtech)

Patrik Olstad Berglund, Xeneta (logistikk/programvare)

Chul Chr. Aamodt, Europower (energi/programvare)

Jon Gravråk, Bulk Infrastructure Group (fiber/datasenter)